

Hrvatski u Hrvatskoj na sporednome kolosijeku

Anđela Frančić

(Nives Opačić: HRVATSKI U ZAGRADAMA — GLOBALIZACIJSKE JEZIČNE STRANPUTICE, Zagreb, 2006.)

Nives Opačić čitav je svoj radni vijek provela učeći studente kulturu hrvatskoga jezika, ispravljajući pogreške, upozoravajući na nepravilnosti i ističući potrebu poštivanja standardnojezične norme u situacijama koje zahtijevaju služenje hrvatskim standardnim jezikom. Autorica je knjige *Iza riječi* te suautorica knjiga *Križ na jeziku*, *Govorimo hrvatski* i *Jezikomjer*. U vršnim hrvatskim filološkim časopisima objavila je mnogobrojne znanstvene, znanstveno-popularne i stručne članke, u nekoliko listova i glasila ima stalnu jezičnu kolumnu, neizostavna je sudionica obrazovnih emisija Hrvatskoga radija i Hrvatske televizije u kojima je riječ o hrvatskome jeziku. . .

U svojoj novoj knjizi *Hrvatski u zagradama — Globalizacijske jezične stranputice*, koju je tiskala Hrvatska sveučilišna naklada 2006, još se jednom dokazuje kao veliki borac protiv jezične nekulture, ponajprije protiv unosa nepotrebnih stranih (mahom engleskih) riječi u hrvatski jezik.

Na dvjestotinjak stranica niže se, poredanih po abecednome redu početnih slova riječi iz naslova, 108 kratkih poglavlja. Naslovljena su pretežito engleskim riječima i sintagmama (npr. *All About Viola*, *Americam Corner*, *Approval rating*, *Breaking News*, *Celebrity*, *Mystery shopping*, *Prime time*, *Rookie*, *Roadmap*, *Sitting dinner*, *Survivor*, *Teaching staff*. . .) protiv kojih autorica diže svoj glas vrlo argumentirano pokazujući da nam one ne trebaju te da se možemo sporazumijevati i sporazumjeti i bez njih. Štoviše, sigurni smo da će govornik hrvatskoga jezika razumjeti poruku ako čuje hrvatske riječi i izraze, dok uporaba engleskih izraza vrlo često rezultira nerazumijevanjem rečenoga ili napisanoga. Nives Opačić ne govori protiv engleskoga (ni drugih stranih) jezika, već protiv nekontroliranoga prodora engleskih i razgovornih riječi. Nives Opačić pokazuje da uz malo truda i puno ljubavi za vlastiti jezik sve možemo njime izreći.

Svojom kritikom autorica nikoga ne štedi: kritizira organizatore koncerta klasične glazbe koji u dvorani nazvanoj po čovjeku koji je svoje osobno ime i prezime pohrvatio (Ignac Fuchs → Vatroslav Lisinski) priređuju koncerte dajući im engleski naslov (*All About Viola*), kritizira hrvatske stručnjake koji svoje projekte nazivaju engleskim imenima (*The Cetina River*

Valley Project), ne šteti kritike ni predsjednika Vlade Republike Hrvatske, ni zagrebačkoga gradonačelnika, ni druge hrvatske političare, ni vodeće ljude hrvatske televizije, ni prevoditelje (koji često ne znaju pošteno ni jezik s kojega prevode ni jezik na koji prevode), a osobito je oštra prema novinarima. Prozivajući ih poimence, spočitava im pogreške, nedosljednost, neznanje, nekritičko prepisivanje i nemaran odnos prema hrvatskome jeziku. Mnogim primjerima pokazuje da je čitatelj koji želi razumjeti “što je pisac htio reći” osuđen na kopanje po raznim rječnicima (poglavito englesko-hrvatskome) da bi odgonetnuo što piše u hrvatskim novinama jer hrvatskomu je novinaru engleski jezik alfa i omega.

Autorica drži da “hrvatsko novinarstvo upravo panično bježi od hrvatskoga standardnog jezika (jer se on mora — kako nepopularno! — učiti), a priklanja se razgovornom jeziku kao da je to jedini idiom koji postoji”.

Najžalosnije je to što svoj hrvatski jezik zdušno sami gazimo, nitko nas na to ne tjera. Apsurdna je situaciju da nakon tolikih stoljeća življenja u drugim državama konačno imamo vlastitu hrvatsku državu u kojoj — zaslugom nas samih — gubimo vlastiti, hrvatski jezik. Globalizacija je za tu pojavu tek izgovor i traženje dežurnoga krivca negdje drugdje i u nekome drugom.

Na udaru su autoričine kritike svi oni govornici hrvatskoga jezika koji svojim podložničkim mentalitetom trče prema engleskome kad ih na to nitko ne sili. Takvo ponašanje pokazuje, smatra autorica, da patimo od osjećaja manje vrijednosti “koji nastojimo prevladati oponašanjem moćnih da bismo se i sami tako osjećali . . . pa ne znamo, ne možemo ili ne želimo spriječiti sve one polučene i nedoučene koji nam od vlastita jezika stvaraju bastardni jezik, neku čudnu pidžinsku mješavinu svega i svačega, već teško prepoznatljivu izvornim govornicima, a koja postaje predmet podsmijeha upravo onih iz čijega jezika ‘uvozimo’ — Engleza i Amerikanaca”. Na drugome mjestu kaže: “Mi se upinjemo iz petnih žila majmunski oponašati sve što je strano, misleći da tako potvrđujemo svoju pripadnost toliko žuđenom Zapadu. Nekritički i strelovito uvozimo sve — od običaja, hrane pa i jezika.”

Autorica se pita zašto umjesto *Business Tower* ne kažemo *poslovni toranj*, zašto *Last-minute putovanja* ne nazovemo *putovanjima u zadnji čas*, zašto *World Music scena*, a ne *svjetska glazbena scena*, zašto *Non paper*, a ne *neformalni dokument*, zašto *Adriatic institut*, a ne *Jadranski institut*. . . Preuzimajući tuđe idemo dotle da ni za čuđenje, divljenje, iznenađenje ne upotrebljavamo više svoje mnogobrojne uzvike, sve nam je — *vau*, što je, kaže Nives Opačić, u hrvatskome jeziku “jedan od konvencionalnih načina pisanja kako laje pas”.

Autorica na nekoliko mjesta u svojoj knjizi ponavlja i primjerima potvrđuje kako hrvatski jezik u Republici Hrvatskoj služi za objašnjenje engleskih naziva, dakle kao drugi ili pomoćni jezik. Hrvatski se jezik u vlastitoj državi

potiskuje na sporedni kolosijek. On je sve više jezik u zgradama i za zgrade. Osim što se nehajno odnosimo prema vlastitome jeziku, još više zabrinjava činjenica da takve ‘sitnice’ sve manje ljudi uopće primjećuje, a one koji ih primjećuju proglašava se cjepidlakama. Nives Opačić ne samo da ih primjećuje, ona upozorava na njih i, kako sama kaže, vapi do neba suprotstavljajući im se. Aludirajući na Preradovića piše: “Prezenter — kako to gordo i autohtono zuji, zveči, zvoni, zvuči, šumi, grmi, tutnji, hući! . . . To je jezik roda moga!”

Na kraju knjige, umjesto pogovora, poglavlje naslovljeno posljednjim slovom hrvatske abecede, a njime uz ostalo počinju riječi *žal*, *žalost*, *žaljenje*. Tim riječima autorica iskazuje svoje osjećaje u današnjoj situaciji kada se hrvatski jezik u javnoj uporabi tako munjevito gubi, nestaje ne zato što nam to nameće netko izvana, nego zato što ga istiskujemo mi sami, Hrvati. A gubitak jezika tijesno je povezan s gubitkom nacionalnoga identiteta.

Nives Opačić i ovom knjigom dokazuje se velikim borcem za svoj i naš hrvatski jezik. Čitajući novine i reklame kojima je oblijepljen grad, slušajući radio, gledajući televiziju uočava da nam je jezik sve ‘bogatiji’ engleskim riječima i izrazima. Samo i isključivo zbog našeg nemara, intelektualne lijenosti i nekritičkoga preuzimanja svega što nam dolazi iz ‘planetarnoga’ jezika, hrvatski se polako pretvara u pomoćni jezik engleskome.

Nitko, ma kako visoko pozicioniran bio, nije pošteđen kritike zbog nebrige i nemarnoga odnosa prema svojemu jeziku. Svako je poglavlje slika hrvatske svakodnevice iz koje hrvatski jezik polako nestaje istiskivan engleskim. Ali svako je poglavlje i dokaz da nam engleski zapravo uopće ne treba da bismo prenijeli željenu poruku, da bismo komunicirali. Svako je poglavlje pljuska i pouka, kritika i nauk. Svako je poglavlje dokaz da je hrvatski jezik jednako bogat kao i engleski. Samo ga treba voljeti i naučiti.

Iako sastavljena od zasebnih jezičnih savjeta od kojih se svaki bavi jednim konkretnim problemom, knjiga ostavlja dojam povezane cjeline. Pisana je iznimno zanimljivo i čitko. Čitatelja osvaja jednostavnošću, jasnoćom, neposrednošću te nehinjenom ljubavlju i skrblju za hrvatski jezik. Izgradivši svoj prepoznatljiv stil i pristup problematici kojom se bavi, autorica bez sumnje uspijeva biti uvjerljiva u nakani da pokaže kako je i hrvatski jezik *in*, samo kad njegovi govornici to žele.

Knjigom *Hrvatski u zgradama — Globalizacijske jezične stranputice* hrvatsko jezikoslovlje bogatije je za nadasve vrijedan, poučan i koristan savjetodavni priručnik.